

ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಿರಿಕಡಲೂರು ಚನ್ನಕೇಶವ ದೇವಾಲಯದ ಒಂದು ಅವಲೋಕನ

ರಾಜೇಶ್ ಖನ್ನಾ

ಇತಿಹಾಸ ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು, ಜಾವಗಲ್, ಅರಸೀಕೆರೆ ತಾಲೂಕು,
ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆ

Abstract:

ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಿರಿಕಡಲೂರು ಚನ್ನಕೇಶವ ದೇವಾಲಯವು ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಾಚೀನ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಪರಂಪರೆ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವ ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಮಾರಕವಾಗಿದೆ. ಈ ಅಧ್ಯಯನವು ದೇವಾಲಯದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ, ನಿರ್ಮಾಣ ಶೈಲಿ, ವಾಸ್ತು ವಿನ್ಯಾಸ, ಶಿಲ್ಪಕಲೆ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿರುವ ಶಿಲ್ಪಗಳು, ಕಂಬಗಳು, ಕೆತ್ತನೆಗಳು ಹಾಗೂ ವಿವಿಧ ವಾಸ್ತು ಅಂಶಗಳು ಅಂದಿನ ಕಲಾ ನೈಪುಣ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಜೀವನದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತವೆ. ದೇವಾಲಯದ ಆಚರಣೆಗಳು, ಸ್ಥಳೀಯ ಜನರ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಪರಂಪರೆಯೊಂದಿಗೆ ಅದರ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕ್ಷೇತ್ರಾಧಾರಿತ ಅವಲೋಕನ, ಸ್ಥಳೀಯ ಮಾಹಿತಿ ಹಾಗೂ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಮತ್ತು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಆಕರಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ದೇವಾಲಯದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಅಧ್ಯಯನವು ಹಿರಿಕಡಲೂರು ಚನ್ನಕೇಶವ ದೇವಾಲಯದ ಸಂರಕ್ಷಣೆ, ದಾಖಲೀಕರಣ ಮತ್ತು ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅದರ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುತ್ತದೆ.

Keywords: ಹಿರಿಕಡಲೂರು, ಚನ್ನಕೇಶವ ದೇವಾಲಯ, ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ, ಶಿಲ್ಪಕಲೆ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆ

ಪೀಠಿಕೆ

ಹಿರಿಕಡಲೂರು ಗ್ರಾಮವು ಹಾಸನ ನಗರದಿಂದ ಪೂರ್ವ ದಿಕ್ಕಿಗೆ 15 ಕಿ.ಮೀ. ಅಂತರದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದು ಒಂದು ಅಗ್ರಹಾರವಾಗಿತ್ತು¹ ಹಾಗೂ ಇದನ್ನು ಅರುಂಧತೀಪುರ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ 5 ಶಾಸನಗಳು ಮತ್ತು ಹೊಯ್ಸಳರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾದ ಚನ್ನಕೇಶವ ಮತ್ತು ಈಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಗಳು ಕಂಡು

ಬರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಈ ದೇವಾಲಯಗಳ ನಿರ್ಮಾಣದ ಕಾಲಮಾನ ಮತ್ತು ಅರಸನ ಹೆಸರನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಶಾಸನಗಳು ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಸ್ತುತ ದೊರೆತಿರುವ 5 ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಶಾಸನಗಳು² ವಿಜಯನಗರ ಅರಸರ ಸಾಮಂತ ಪಾಳೆಯಗಾರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲದ ದಾನ ಶಾಸನಗಳಾಗಿದ್ದು, ಮತ್ತೊಂದು ಶಾಸನ³ ಹೊಯ್ಸಳ ಅರಸ ಎರಡನೇ ನರಸಿಂಹನ ಕಾಲದ ದಾನ ಶಾಸನವಾಗಿದೆ. ಉಳಿದ ಎರಡು ಶಾಸನಗಳು ಕೇವಲ ಶಾಸನ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು

Please cite this article as: ರಾಜೇಶ್ ಖನ್ನಾ. (2026). ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಿರಿಕಡಲೂರು ಚನ್ನಕೇಶವ ದೇವಾಲಯದ ಒಂದು ಅವಲೋಕನ. ಸೃಜನಿ: ಇಂಡಿಯನ್ ಜರ್ನಲ್ ಆಫ್ ಇನ್ಫೋರ್ಮೇಟಿವ್ ರಿಸರ್ಚ್ ಅಂಡ್ ಡೆವಲಪ್‌ಮೆಂಟ್, 5(3), 94-98

ತಿಳಿಸಿದ್ದು ಯಾವುದೇ ಪ್ರಮುಖ ಮಾಹಿತಿ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬಂದಿರುವ ಈ ಎರಡು ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಚನ್ನಕೇಶವ ದೇವಾಲಯವು ಶಿಥಿಲಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ, ಈಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಪುನರ್ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಚನ್ನಕೇಶವ ದೇವಾಲಯ

ಇದು ಗ್ರಾಮದ ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಎತ್ತರವಾದ ಪ್ರದೇಶದ ಮೇಲೆ ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಶಿಥಿಲಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬಂದಿದ್ದು, ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಕಾರ ಹಾಗೂ ಇದರೊಳಗೆ ರಂಗನಾಥ ಗುಡಿಯೂ ಇತ್ತೆಂದು ಇಲ್ಲಿನ ಶಾಸನಗಳು⁴ ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಚನ್ನಕೇಶವ ದೇವಾಲಯದ ಬಳಿ ಯಾವುದೇ ಗುಡಿಯಾಗಲೀ, ಪ್ರಾಕಾರವಾಗಲೀ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ದೇವಾಲಯದ ನಿರ್ಮಾಣದ ಕಾಲಮಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಶಾಸನಗಳು ದೊರೆತಿಲ್ಲವಾದರೂ, ಇದರ ವಾಸ್ತುಶೈಲಿ, ಕಂಬಗಳ ವಿನ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ಭುವನೇಶ್ವರಿಗಳು ಇನ್ನೂ ಮುಂತಾದ ಅಂಶಗಳಿಂದ ಇದು ಹೊಯ್ಸಳರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಖಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇದು ಏಕಕೂಟ ದೇವಾಲಯವಾಗಿದ್ದು ಕೆಂಪು ಮಿಶ್ರಿತ ಕಣಶಿಲೆಯಿಂದ (ಸೋಪುಗಲ್ಲು) ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಗೃಹ, ಸುಖನಾಸಿ, ನವರಂಗ, ತೆರೆದ ಮುಖಮಂಟಪ ಭಾಗಗಳು ಕಂಡು ಬಂದಿದ್ದು ಸುತ್ತಲೂ ದೇವಾಲಯದ ಅವಶೇಷಗಳು ಬಿದ್ದಿವೆ. ಹಾಗೂ ಮುಖಮಂಟಪದ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ದ್ವಾರಮಂಟಪದ ಅವಶೇಷದಂತೆ ಭಾಸವಾಗುವ ಒಂದು ಭಾಗವು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

ಗರ್ಭಗೃಹ

ಇದು 7x8 ಅಡಿ ಉದ್ದ ಅಗಲವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಇದರ ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇದರೊಳಗೆ ಇದ್ದ ಕೇಶವನ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ನವರಂಗದ ಮಧ್ಯದ

ಅಂಕಣಕ್ಕೆ ತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ವಿಶಾಸವು ಸರಳ ಪದ್ಮದ ರಚನೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ಇದರ ಬಾಗಿಲುವಾಡವು ವಜ್ರ, ವಲ್ಲಿ, ಸ್ತಂಭ, ವಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಮತ್ತೊಂದು ಅಲಂಕಾರಿಕ ಕೆತ್ತನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಪಂಚಶಾಖೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ದ್ವಾರಬಂಧದ ಲಲಾಟಬಿಂಬದಲ್ಲಿ ಗಜಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಶಿಲ್ಪವಿದ್ದು, ದ್ವಾರದ ಎರಡೂ ಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ ಚಾಮರಧಾರಿಣಿಯರೊಂದಿಗೆ ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗದಾಧಾರಿಗಳಾಗಿ ದ್ವಿಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವ ವೈಷ್ಣವ ದ್ವಾರಪಾಲಕರ ಶಿಲ್ಪಗಳಿವೆ.

ಸುಖನಾಸಿ

ಗರ್ಭಗೃಹದ ನಂತರ ಸುಖನಾಸಿಯು ಯಾವುದೇ ಶಿಲ್ಪಗಳಿಲ್ಲದೇ ಸರಳವಾಗಿದ್ದು, ನವಪದ್ಮಮಂಡಲ ವಿಶಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಹಾಗೂ ನವಪದ್ಮಗಳಿರುವ ಶಿಲಾಫಲಕದ ನಾಲ್ಕು ಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತಿಮುಖಗಳ ಅಲಂಕರಣೆಯು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಇದರ ಬಾಗಿಲುವಾಡವು ಪಂಚಶಾಖೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ಇದರ ಮೇಲ್ಭಾಗದ ತೊಲೆಯು ಭಗ್ನವಾಗಿದೆ.

ನವರಂಗ

ನವರಂಗವು 24x24 ಅಡಿ ಉದ್ದ ಅಗಲವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ನಾಲ್ಕು ಶ್ರೀಕಾರ ಮಾದರಿಯ ಸ್ತಂಭಗಳನ್ನು ಮತ್ತು 9 ಭುವನೇಶ್ವರಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕಾದ ಕೇಶವನ ವಿಗ್ರಹವು ನವರಂಗದ ಮಧ್ಯದ ಅಂಕಣದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬಂದಿದ್ದು,⁵ ಇದು 1 1/2 ಅಡಿ ಗುರುಡ ಪೀಠದ ಮೇಲೆ ಭೂದೇವಿ-ಶ್ರೀದೇವಿ ಸಮೇತನಾಗಿ ಸಮಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದು 4 1/2 ಅಡಿ ಎತ್ತರವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಈ ಶಿಲ್ಪವು ಕಂಠೀ, ಹಾರ, ಮುಕ್ತಾಹಾರ, ಭುಜಕೀರ್ತಿ, ಕೇಯೂರ, ಉದರಬಂಧ, ಹಸ್ತಕಟಕ, ಯಜ್ಞೋಪವೀತ, ವನಮಾಲೆ ಮತ್ತು ಪಾದ ಕಟಕ, ಕಿರೀಟ ಮುಕುಟವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದು ಬಲ ಹಿಂಬದಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ

ಶಂಖ, ಬಲ ಮುಂಬದಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪದ್ಮ ಮತ್ತು ಎಡ ಹಿಂಬದಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಚಕ್ರವನ್ನು ಹಿಡಿದಿದೆ. ಆದರೆ ಎಡ ಮುಂಬದಿಯ ಕೈ ಭಗ್ನವಾಗಿದೆ. ಶಿಲ್ಪದ ಹಿಂಬದಿಯಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾದ ಪ್ರಭಾವಳಿಯಿದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ದಶಾವತಾರದ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ನವರಂಗದ ಸ್ತಂಭಗಳು ಲೇಟ್ ಯಂತ್ರದ ಸಹಾಯದಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು ಇವು ಪೀಠ, ಚತುರಶ್ರವಾದ ದಿಂಡು, ಘಂಟಾಕಾರದ ದಿಂಡು, ಕಂಠ, ಫಲಕ ಮತ್ತು ಮುಷ್ಠಿಬಂಧ ಪೋತಿಕೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಘಂಟಾಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಶಲಾಕದ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಮಣಿಮಾಲೆಗಳ ರೀತಿಯ ಆಕರ್ಷಕವಾದ ಕೆತ್ತನೆಯು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.⁶ ನವರಂಗವು 9 ಆಕರ್ಷಕವಾದ ಭುವನೇಶ್ವರಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ನೈರುತ್ಯ ದಿಕ್ಕಿನ ಭುವನೇಶ್ವರಿಯು ಕುಸಿದಿರುತ್ತದೆ. ಮಧ್ಯದ ಅಂಕಣದ ಭುವನೇಶ್ವರಿಯು ಮೂರು ಅಡಿಯಷ್ಟು ಆಳವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಸುತ್ತಲೂ ಶಿಲಾಮೊಗ್ಗುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪದ್ಮ ಕೇಸರವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.⁷ ಇನ್ನುಳಿದ ಎಲ್ಲಾ ಭುವನೇಶ್ವರಿಗಳು ಸಮತಟ್ಟಾದ ಶಿಲಾಫಲಕದ ಮೇಲೆ ನವಪದ್ಮಗಳ ರಚನೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ಆಕರ್ಷಕವಾದ ಕೀರ್ತಿಮುಖಗಳ ಅಲಂಕರಣೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ನವರಂಗದ ಭಿತ್ತಿಯು ಯಾವುದೇ ಕೋಷ್ಟಕಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಲಂಕರಣೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರದೆ ಸರಳವಾಗಿದ್ದು ಭಿತ್ತಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತೆ ವರ್ಧಮಾನ ಮಾದರಿಯ ಸ್ತಂಭಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ನವರಂಗದ ದ್ವಾರಬಂಧವು ಪಂಚಶಾಖೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು, ಇದರ ಲಲಾಟಬಿಂಬದಲ್ಲಿ ಗಜಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಶಿಲ್ಪವಿದೆ. ದ್ವಾರದ ಎರಡೂ ಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಚಾಮರಧಾರಿಣಿಯರ ನಡುವೆ ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗದಾ ಮತ್ತು ಪದ್ಮವನ್ನು ಹಿಡಿದು ದ್ವಿಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವ ವೈಷ್ಣವ ದ್ವಾರಪಾಲಕರ ಶಿಲ್ಪಗಳಿವೆ. ನವರಂಗದ

ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಮುಖಮಂಟಪವಿದ್ದು ಇದರ ಭುವನೇಶ್ವರಿಯು ಪಾದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಕೋನದ ದಿಂಡುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮೂರು ವೃತ್ತಾಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಶಿಲಾಮೊಗ್ಗುಗಳ ರಚನೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆ.

ತೆರೆದ ಮುಖಮಂಟಪ

ದೇವಾಲಯದ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ 14 ಶ್ರೀಕಾರ ಸ್ತಂಭಗಳು ಮತ್ತು 8 ಅಂಕಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಒಂದು ತೆರೆದ ಮುಖಮಂಟಪವಿದೆ.⁸ ಈ ಮಂಟಪವು ಶಿಥಿಲಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಇದರ ಈಶಾನ್ಯ ದಿಕ್ಕಿನ ಛಾವಣಿಯು ಕುಸಿದಿದೆ. ಇದರ ಭುವನೇಶ್ವರಿಗಳು ಅತ್ಯಾಕರ್ಷಕವಾಗಿದ್ದು ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ಭಿನ್ನತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿವೆ. ಇವು ನವಪದ್ಮಮಂಡಲ, ಪುಷ್ಪಮಂಡಲ, ಪದ್ಮಕೇಸರವು ಜೋತು ಬಿದ್ದಂತೆ, ಮೂರು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ವೃತ್ತಾಕಾರವಾಗಿ ಒಳಹೋಗಿರುವಂತೆ ಹಾಗೂ ನಕ್ಷತ್ರಾಕಾರವಾಗಿ ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಹೀಗೆ ಆಕರ್ಷಕವಾದ ಕೆತ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಭುವನೇಶ್ವರಿಯ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳು ಕುಸಿಯುವ ಹಂತವನ್ನು ತಲುಪಿದ್ದು, ಮುಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ತೆರೆದ ಮಂಟಪವನ್ನು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಗೊಳಿಸದಿದ್ದರೇ ಅತ್ಯಮೂಲ್ಯವಾದ ಕಲಾಕೃತಿಗಳು ನಷ್ಟವಾಗುವುದಂತೂ ಖಚಿತ ಎನ್ನಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಅಧಿಷ್ಠಾನ ಮತ್ತು ಭಿತ್ತಿ

ಈ ದೇವಾಲಯದ ಅಧಿಷ್ಠಾನವು ಭಾಗಶಃ ಮುಚ್ಚಿಹೋಗಿದ್ದು ಪ್ರಸ್ತುತ ಎರಡು ಅಡಿಯಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪದ್ಮ, ಆಲಿಂಗ ಮತ್ತು ವೇದಿ ಭಾಗಗಳಿವೆ. ಅಧಿಷ್ಠಾನದ ನಂತರ ಭಿತ್ತಿಯು ಶಿಥಿಲಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ನವರಂಗದ ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನ ಹೊರಭಿತ್ತಿಯು ಕುಸಿದಿದ್ದು, ಭಿತ್ತಿಯ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಣ್ಣನ್ನು ಸಹ ಬಳಸಿರುವುದು ಈ ಕುಸಿದಿರುವ ಭಾಗದಿಂದ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನ ಭಿತ್ತಿಯನ್ನು

ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ದೇವಾಲಯದ ಉಳಿದ ಭಾಗದ ಭಿತ್ತಿಯು ಸರಳವಾಗಿದ್ದು ಬ್ರಹ್ಮಕಾಂತ ಭಿತ್ತಿಪಾದಗಳ ಅಲಂಕರಣೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಭಿತ್ತಿಯ ಅಂತಿಮ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ, ವಲ್ಲಭಿ ಮತ್ತು ಕಪೋತ ಭಾಗಗಳಿವೆ.

ಶಿಖರ

ಇದು 9 ತಲಗಳು ಅಥವಾ ಕಪೋತಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಇದರ ಮೇಲೆ ವೇದಿಕಾ ನಂತರ ಚತುರಶ್ರವಾದ ಅದೋಪದ್ಧದ ರಚನೆಯಿದ್ದು ಈ ಮಾದರಿಯ ಶಿಖರಗಳನ್ನು ಫಾಂಸಾನ ಶೈಲಿಯ ಶಿಖರಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ದೊಡ್ಡಗದ್ದವಳ್ಳಿಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ದೇವಾಲಯದ ವಿಷ್ಣು, ಕಾಳಿ ಮತ್ತು ಭೂತನಾಥ ಗುಡಿಗಳ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಹೆರಗಿನ ಕೀರ್ತಿನಾರಾಯಣ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಈ ಫಾಂಸಾನ ಶೈಲಿಯ ಶಿಖರಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ದೇವಾಲಯದ ಶಿಖರವೂ ಸಹ ಶಿಥಿಲಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಇದರ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಶಾಲಾಕಾರದ ಸುಖನಾಸ ಭಾಗದ ರಚನೆಯಿದೆ.

ದೇವಾಲಯದ ಅವಶೇಷಗಳು

ಸ್ತಂಭಗಳ ದಿಂಡು, ಕಂಠ, ಮಂಡಿ, ಫಲಕ, ಕೋಷ್ಠಗಳ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸುವ ಶಿಖರಾಕೃತಿಗಳು, ಭುವನೇಶ್ವರಿಯ ಫಲಕಗಳು, ಭಿತ್ತಿಯ ಅಲಂಕಾರಿಕ ಸ್ತಂಭಗಳು ಇನ್ನೂ ಮುಂತಾದ ಅವಶೇಷಗಳು ಈ ದೇವಾಲಯದ ಸುತ್ತಲೂ ಬಿದ್ದಿವೆ. ಹಾಗೂ ದೇವಾಲಯದ ತೆರೆದ ಮಂಟಪದ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ದ್ವಾರಮಂಟಪದ ರಚನೆಯನ್ನು ಹೋಲುವ ಕೆಲವು ಅವಶೇಷಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಇದರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ದೇವಾಲಯದ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಬಳಸಿದ್ದ ರಾಶಿ ರಾಶಿ ಕಲ್ಲುಗಳು ಸಹ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹಿರಿಕಡಲೂರಿನ ಕ್ರಿ.ಶ.1563ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ⁹ ತಿಳಿಸಿರುವಂತೆ ಈ ಚನ್ನಕೇಶವ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪ್ರಾಕಾರ ಹಾಗೂ ಇದರೊಳಗೆ ಒಂದು ಗುಡಿ ಇತ್ತೆಂಬುದು

ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಇವುಗಳು ನಾಶ ಹೊಂದಿರುವುದು ಇಲ್ಲಿನ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಈ ಚನ್ನಕೇಶವ ದೇವಾಲಯವೂ ಸಹ ಶಿಥಿಲಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಇದನ್ನು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಿದರೆ ಇದು ಒಂದು ಉತ್ತಮ ಸ್ಮಾರಕವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಿಸಬಹುದು.

ಕೊನೆಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

1. ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲಾ ಗ್ಯಾಸೆಟಿಯರ್, 1971
2. ಎ.ಕೆ.ಸಂ. 08, ಹಾಸನ 108, 109, ಪು.ಸಂ.317-318
3. ಅದೇ, ಹಾಸನ 112, ಪು.ಸಂ.319-323
4. ಅದೇ, ಹಾಸನ 108, 109, ಪು.ಸಂ.317-318
5. ಗೆರಾರ್ಡ್ ಫೊಕೆಮಾ, ಹೊಯ್ಸಳ ಆರ್ಕಿಟೆಕ್ಚರ್, ಸಂ. 1, ಪು.ಸಂ.153
6. ಎಂ.ಎ.ಆರ್., 1926, ಪು.ಸಂ.04
7. ಎಂ.ಎ.ಆರ್., 1942, ಪು.ಸಂ.24
8. ಗೆರಾರ್ಡ್ ಫೊಕೆಮಾ, ಹೊಯ್ಸಳ ಆರ್ಕಿಟೆಕ್ಚರ್, ಸಂ. 1, ಪು.ಸಂ.152
9. ಎ.ಕೆ.ಸಂ. 08, ಹಾಸನ 108, ಪು.ಸಂ.317-318

ಅನುಬಂಧ-1
ಭಾಯಾ ಚಿತ್ರಗಳು

